

Landspakket Aruba

Uitvoeringsagenda
1 april – 30 juni 2023

Op 13 november 2020 is er een akkoord gesloten tussen Aruba en Nederland in de vorm van het Landspakket. Dit betreft een pakket aan hervormingen die dienen bij te dragen aan de weerbaarheid en veerkracht van Aruba. Sinds dit akkoord zijn Aruba en Nederland op slagvaardige wijze aan de slag gegaan om invulling te geven aan de overeengekomen hervormingen.

Zoals bekend worden de hervormingen in het landspakket op thematische wijze benaderd. Het betreft hierbij de volgende gebieden: financieel beheer; kosten en effectiviteit van de publieke sector; belastingen; de financiële sector; de economie; zorg; onderwijs en het versterken van de rechtsstaat. De afspraken aangaande de verschillende thema's vinden periodiek hun weerslag in de uitvoeringsagenda. Voor u ligt thans de Uitvoeringsagenda over de periode van 1 april tot en met 30 juni 2023.

De komende periode wordt gestart met het opstellen van een deelnemingen en dividendbeleid, naar aanleiding van de reeds verrichte doorlichting van een aantal (semi)overheidsentiteiten. Ook wordt verder gewerkt aan de doorontwikkeling van de belastingdienst, met extra aandacht voor de bevordering van het nakomen van belastingverplichtingen (compliance). Verder wordt een nieuw, meerjarig project opgestart om achterstanden van de Belastingdienst weg te werken.

Veel aandacht gaat de komende periode uit naar innovatie en digitalisering van de overheid van Aruba, waarbij wordt aangesloten op de innovatievisie van Aruba hierop. Het uitgangspunt hierbij is dat innovatie als middel dient voor het behalen van geformuleerde doelstellingen op het gebied van e-government en onder andere moet leiden tot een betere dienstverlening voor de burger en meer transparantie.

Ten aanzien van het thema zorg wordt de komende periode verder gewerkt aan de uitvoering van de door de ministerraad goedgekeurde roadmap, wat zal bijdragen aan een robuust en betaalbaar zorgstelsel. Aruba werkt hierbij samen met een zorgeconoom die Aruba zal ondersteunen bij vraagstukken omtrent kwaliteit en kostenontwikkeling van de zorg.

Ten aanzien van het financieel beheer is de uitwerking van het verslaggevingsstelsel in concept gereed en wordt dit kwartaal het plan uitgewerkt voor de implementatie. Tevens wordt naar verwachting een roadmap vastgesteld om de komende jaren, naast het financieel beheer, ook het financieel beleid te verbeteren.

Leeswijzer

In deze Uitvoeringsagenda zijn de gerealiseerde afspraken uit de Uitvoeringsagenda 2023-Q1 verdwenen, de afspraken uit de Uitvoeringsagenda 2023-Q1 die nog gerealiseerd moeten worden, zijn blijven staan en nieuwe afspraken voor het komende kwartaal (2023-Q2) zijn toegevoegd. Op deze manier is het overzichtelijk welke afspraken gelden voor het komende kwartaal. De beoogde resultaten worden doorgenummerd zodat duidelijk is dat er stappen vooraf zijn gegaan aan de huidige afspraken.

mr. E.C. Wever-Croes
*Minister-president
van Aruba*

A.C. van Huffelen
*Staatssecretaris van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties*

Thema A:
Financieel beheer

Thema E:
Economische hervormingen

Thema B:
**Kosten en effectiviteit
publieke sector**

Thema F:
Zorg

Thema C:
Belastingen

Thema G:
Onderwijs

Thema D:
Financiële sector

Thema H:
Versterken rechtsstaat

Thema A: Financieel beheer

Doel • het beheersen en het op orde krijgen van het financieel beheer en het financieel toezicht vanuit de noodzaak om als overheid 'in control' te zijn.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
A.1 Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald hoe de financiële kolom wordt versterkt. Hierbij wordt in ieder geval gekeken naar de financiële en beleidscontrole (centraal en bij de diensten), de auditfunctie, en de positie van de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	A.1.1 Juridisch kader aanpassen als basis om financiële kolom te versterken.	16. Uitvoeringsbesluit aanbestedingen: publiceren.	Q4 2023	Aruba	Hangt direct samen met A.1.1.24. Er is een nieuwe deadline opgenomen, die nog onder voorbehoud is van de behandeling door de Raad van Advies en de Staten. Om tot de publicatie van het uitvoeringsbesluit aanbestedingen te komen, is ook een wijziging van de aanbestedingsverordening noodzakelijk. Daardoor hangt de publicatie van het uitvoeringsbesluit samen met dit andere wetgevingstraject.
		17. Verslaggevingsstelsel: nadere uitwerking van het stelsel is gereed conform PvA.	3 april 2023	Aruba + Nederland	De uitwerking van de regelgeving is gereed en wordt ter commentaar voorgelegd aan de Algemene Rekenkamer Aruba en het College Aruba financieel toezicht. Ten behoeve van deze afstemming wordt de deadline aangepast van 31 januari naar 3 april.
		18. Verslaggevingsstelsel: impactanalyse is gereed conform PvA	15 mei 2023	Aruba + Nederland	De uitwerking van het verslaggevingsstelsel was later afgerond dan eerder gepland, omdat naast de uitwerking van het verslaggevingsstelsel ook een wijziging van de comptabiliteitsverordening moest worden opgesteld. De analyse zal naar verwachting in de eerste week van april starten en zal deze medio mei zijn afgerond.
		19. Verslaggevingsstelsel: concept implementatieplan is gereed conform PvA.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	Zie toelichting bij A.1.1.18. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat, ondanks de vertraging, de deadline van 30 juni nog wel haalbaar is.
		22. Impactanalyse Regeling Materieel Beheer afgerond.	3 april 2023	Aruba + Nederland	Er is sprake van een vertraging, omdat de afronding van het verslaggevingsstelsel prioriteit had (zie ook toelichting A.1.1.18). De impactanalyse wordt naar verwachting uiterlijk eind maart 2023 afgerond. Zekerheidshalve blijft deze activiteit nog wel in de uitvoeringsagenda voor Q2 staan, waarbij de deadline wordt aangepast van 31 januari naar 3 april.
		23. Implementatieplan Regeling Materieel Beheer bestuurlijk vastgesteld.	31 juli 2023	Aruba	Door de vertraging bij de impactanalyse (zie toelichting A.1.1.22) wordt ook de planning van de bestuurlijk vaststelling met een maand verschoven.
		24. Wijziging Aanbestedingsverordening in concept gereed.	31 mei 2023	Aruba	Hangt direct samen met A.1.1.16. Om tot de publicatie van het uitvoeringsbesluit aanbestedingen te komen, is ook een wijziging van de aanbestedingsverordening noodzakelijk.
		25. Wijziging Aanbestedingsverordening aanbieden aan de Raad van Advies.	30 juni 2023	Aruba	Hangt direct samen met A.1.1.16 en is een vervolg op A.1.1.24. Na bestuurlijke besluitvorming wordt de conceptwijziging van de aanbestedingsverordening, ter advisering, aangeboden aan de Raad van Advies. Na het advies van de Raad van Advies en eventuele aanpassing van het concept, wordt de wijziging, ter goedkeuring, aangeboden aan de Staten.
		26. Implementatieplan Verslaggevingsstelsel bestuurlijk vastgesteld.	31 augustus 2023	Aruba	Activiteit is een vervolg op A.1.1.19 (Opstellen concept implementatieplan).

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
A.1	(vervolg)	A.1.3	Roadmap verbetering financieel beheer.	5. Aanvullen nulmetingen met Douane en DIMP.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	In de nulmetingen worden de verbeterpunten in kaart gebracht met betrekking tot de controleerbaarheid van de financiële gegevens.
				6. Bestuurlijk vaststellen van het plan van aanpak voor een onderzoek naar de optimalisatie van de financiële werkprocessen en de inrichting van het 3-lines-of-defense model.	3 april 2023	Aruba + Nederland	Er wordt een blauwdruk en een implementatieplan opgesteld voor de inrichting van de financiële werkprocessen (incl. organisatie, personeel en systemen) en het '3-lines-of-defense' model. De opgenomen deadline is nog onder voorbehoud van het nog vast te stellen plan van aanpak.
				7. Opdracht verstrekt voor een onderzoek naar de optimalisatie van de financiële werkprocessen en de inrichting van het 3-lines-of-defense model.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	Zie toelichting bij A.1.3.6. De opgenomen deadline is nog onder voorbehoud van de vaststelling van het plan van aanpak.
		A.1.4	Roadmap verbetering begroting.	2. Opstellen cursus begroting en begrotingsproces (updaten Leergang Openbare Financiën Aruba).	30 september 2023	Aruba + Nederland	Het oorspronkelijke idee was om te starten met een update van alleen de module over de begroting en het begrotingsproces, maar het is gebleken dat dit niet goed mogelijk is door de kruisverbanden tussen het begrotingsproces en de andere financiële processen. Deze activiteit wordt derhalve weer in het bredere project opgenomen om de gehele LOFA te updaten. Daarnaast is het streven om de LOFA voortaan in een digitale omgeving te gaan aanbieden in de vorm van een e-cursus. De totale update van de LOFA naar een e-cursus is naar verwachting eind derde kwartaal van 2023 afgerond, waarna een beta-test onder een kleinere groep gebruikers zal plaatsvinden. De deadline voor deze activiteit is overeenkomstig aangepast.
				3. Vaststellen cursus begroting en begrotingsproces (updaten Leergang Openbare Financiën Aruba)	31 maart 2024	Aruba	Zie toelichting A.1.4.2. Het vaststellen van de LOFA e-cursus zal plaatsvinden na een beta-test onder een kleinere groep gebruikers.
				4. Opstellen en bestuurlijk vaststellen van een plan van aanpak voor de implementatie van de geïdentificeerde quick wins, ter verbetering van het begrotingsproces.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	Er was onduidelijkheid over de afbakening van het beoogde plan van aanpak. Cartac heeft in 2020 een advies met aanbevelingen (quick wins) uitgebracht. De aanbevelingen uit dit advies zijn grotendeels geïmplementeerd of in uitvoering. Het plan van aanpak zal alsnog worden opgesteld, maar zal zich richten op een van de aanbevelingen van Cartac die nog niet is gerealiseerd; een onderzoek naar de mogelijkheden (incl. functionele eisen en wensen) voor de introductie van een systeem en een (intranet) website, die het begrotingsproces kunnen ondersteunen. De deadline wordt verschoven van eind februari naar 30 juni.
				5. Opstellen van een plan van aanpak voor een onderzoek naar de wijze waarop policy based budgeting kan worden geïmplementeerd op Aruba (incl. implementatie planning- & controlcyclus).	30 juni 2023	Aruba + Nederland	Er was onduidelijkheid over de afbakening van het beoogde plan van aanpak. Inmiddels is dit duidelijk en zal alsnog het plan van aanpak worden opgesteld. De deadline wordt verschoven van eind februari naar 30 juni.
6. Bestuurlijk vaststellen van een plan van aanpak voor een onderzoek naar de wijze waarop policy based budgeting kan worden geïmplementeerd op Aruba (incl. implementatie planning- & controlcyclus).	31 augustus 2023	Aruba	Zie toelichting A.1.4.5.				

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
A.1	(vervolg)	A.1.5	Roadmap verbetering financieel beleid.	1. Roadmap financieel beleid bestuurlijk vastgesteld.	3 april 2023	Aruba	Ten tijde van het opstellen van deze uitvoeringsagenda werd het concept nog ambtelijk afgestemd en had de bestuurlijke vaststelling nog niet plaatsgevonden. Verwachting is dat de roadmap in het eerste kwartaal van 2023 alsnog zal worden vastgesteld. Zekerheidshalve blijft deze activiteit nog wel in de uitvoeringsagenda voor Q2 staan, waarbij de deadline wordt aangepast van 31 januari naar 3 april.
A.2	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of en hoe het gebruik van betrouwbare statistische informatie en data ten behoeve van beleidsontwikkeling en besluitvorming kan worden versterkt. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden	A.2.3	Realisatie van het Implementatieplan Nationaal Statistisch Systeem	1. Opzetten NSS-wetgeving met duidelijke beschrijving van processen, procedures, rollen en verantwoordelijkheden van deelnemers	1 april 2023	Aruba + Nederland	Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van bestaande voorbeelden en expertise uit de regio. Betreft concept tekst, die vervolgens naar DWJZ gaat.
				2. Ontwerpen technische en Business Intelligence infrastructuur voor het Digitale Data Platform	1 april 2023	Aruba + Nederland	Onder meer vanwege de link met de in ontwikkeling zijnde regelgeving op het gebied van bescherming persoonsgegevens en de ontwikkelingen op het gebied van E-gov is het denkbaar dat deze datum zal schuiven.
				3. Assessment data disseminatie strategieën die het beste aansluiten op de behoeften van gebruikers van officiële statistieken	1 april 2023	Aruba + Nederland	Volgende stap is het contracteren van de partij die het data disseminatie platform kan bouwen.
				4. Wetteksten gereed voor aanbidding aan RvA	29 september 2023	Aruba	Is vervolg op A.2.3.1
A.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of het subsidiebeleid, de uitvoering en de bestaande subsidiërelaties voldoen aan de eisen: rechtmatigheid, legitimiteit, effectiviteit en efficiency. Op basis van de uitkomsten zullen aanpassingen aan beleid en/of uitvoering worden doorgevoerd en onrechtmatig verstrekte subsidies met inachtneming van de wettelijke kaders en rechtsbeginselen (indien proportioneel) worden teruggevorderd.	A.3.1	Onderzoek naar subsidiebeleid en -uitvoering.	6. PvA bestuurlijk vastgesteld.	3 april 2023	Aruba	Behandeling van het plan van aanpak in de Ministerraad staat gepland voor 21 maart 2023. Zekerheidshalve blijft deze activiteit nog in de uitvoeringsagenda voor Q2 staan, waarbij de deadline wordt aangepast van 31 januari naar 3 april.
				7. Aanbesteding externe ondersteuning inhaalslag eindafrekeningen afgerond.	31 mei 2023	Aruba + Nederland	Betreft de implementatie van de aanbevelingen uit het rapport van EBA, teneinde de getrouwheid, rechtmatigheid, effectiviteit en doelmatigheid van de, door het Land Aruba, verstrekte subsidies te borgen en te verhogen. Activiteit en deadline is nog onder voorbehoud van een vastgesteld plan van aanpak (zie toelichting A.3.1.6).
A.4	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald hoe de inkoopfunctie kan worden versterkt, zodat de overheid op een zo doelmatige en effectief mogelijke wijze de inkoop van goederen en diensten kan verrichten. Daarbij zal centralisatie worden overwogen. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	A.4.1	Onderzoek naar huidige situatie en doelstellingen.	4. n.n.b.	n.n.b.	Aruba + Nederland	Wordt in het kader van de roadmap Financieel Beheer (zie A.1.3) later opgenomen in de uitvoeringsagenda.

Thema B: Kosten en effectiviteit publieke sector

- Doel**
- de doelmatigheid van de publieke sector verhogen door een verlaging van de public wage bill (in lijn met het Caribisch gemiddelde van 10 procent van het BBP) en het terugdringen van de kosten van de publieke sector in algemene zin;
  - het verhogen van de kwaliteit en de effectiviteit (inclusief uitvoeringskracht) van de publieke sector.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting		
B.1	De landen dragen zorg voor de continuïteit van vitale processen, waaronder in ieder geval wordt verstaan: elektriciteit, olievoorziening, internet en datadiensten, drinkwatervoorziening, vlucht- en vliegtuigafhandeling, scheepvaartafhandeling, betalingsverkeer, de hulpdiensten en communicatie daartussen en medische instellingen.	B.1.1	Doorlopend.				
B.2	Op basis van een integrale doorlichting van de (semi-)overheidsbedrijven en overheidsentiteiten naar legitimiteit van publiek aandeelhouderschap (dienen ze publieke belangen/doelen?), effectiviteit (bereiken ze de doelstellingen?) en doelmatigheid zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.2.1	Doorlichting van (semi-)overheidsbedrijven en overheidsentiteiten.	7. Plan van aanpak opstellen deelnemingen- / dividendbeleid ambtelijk geaccordeerd .	30 juni 2023	Aruba + Nederland	Betreft een nieuwe activiteit met als doel om tot een aanpak te komen voor de implementatie van de beleidsmatige aanbevelingen voor de overheid uit de doorlichting overheidsbedrijven, rekening houdend met de zienswijze van Aruba. Overigens wordt los van deze activiteit nagedacht over de implementatie van de specifieke aanbevelingen per bedrijf. Daarover zullen in de volgende UA concrete afspraken worden opgenomen.
				8. Plan van aanpak opstellen deelnemingen- / dividendbeleid bestuurlijk geaccordeerd .	1 augustus 2023	Aruba	Is een vervolg op B.2.1.7.
B.3	Op basis van bestaand en/of aanvullende onderzoek wordt met de landen toegewerkt naar een versterking van het luchtvaartstelsel binnen het Koninkrijksverband. Het kan hierbij gaan om nauwe samenwerking van organisaties en het organiseren van uniforme werkprocessen, conform de internationale veiligheidseisen, waarbij gestuurd wordt op efficiëntie en kostenvermindering.	B.3.1	Afspraken die gemaakt worden in de regiegroep Luchtvaart zijn leidend bij de uitvoering van deze maatregel. Vooralsnog worden geen separate afspraken gemaakt in de uitvoeringsagenda.			Aruba + Nederland	
B.4	Op basis van een integrale doorlichting zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd om de kwaliteit, effectiviteit en uitvoeringskracht van de overheidsorganisatie te verbeteren, waaronder ook wordt verstaan de slagkracht van de ministeriële staven.	B.4.1	Verkenning mogelijkheden wetgevingspool ten behoeve van (tijdelijke) versterking wetgevingsfunctie landen.	5. Werving tijdelijke wetgevingscapaciteit	doorlopende activiteit	Aruba + Nederland	Op basis van de behoefte (o.a. opgenomen in de wetgevingskalender (B.4.1.4)) wordt zowel generalistische als specialistische wetgevingscapaciteit aangetrokken.
		B.4.2	Voorstellen ontwikkelen om kwaliteit, effectiviteit en uitvoeringskracht van de overheidsorganisatie te verbeteren.	6. Roadmap ambtelijk vastgesteld inclusief meerjaren beleidsagenda.	30 juni 2023	Aruba + Nederland	De bestaande concept roadmap wordt geüpdatet n.a.v. de recente ontwikkeling en nieuwe inzichten en de ToC sessies en waar al mogelijk voorzien van financiële consequenties
				7. Roadmap bestuurlijk vastgesteld	31 augustus 2023	Aruba	Is vervolg op B.4.2.6. 31 Augustus is streefdatum, mogelijk is het nog nodig/gewenst om stakeholders te raadplegen, als gevolg waarvan de datum nog kan schuiven.
B.4.3	Ontwerpen overheidsorganisatie	4. Overeenkomst opdracht herontwerp organisatiestructuur ondertekend.	23 juni 2023	Aruba + Nederland	Publicatie van de uitvraag heeft iets later dan gepland plaatsgevonden, daarom verschuift deze datum naar juni.		

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
B.5	Op basis van onderzoek naar de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden (waaronder overwerkvergoedingen, verlofregelingen, bijzondere beloningen en toeslagen, reizen en reisvergoedingen, etc.) worden voorstellen voor mogelijke versoering ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.5.3	In aanvulling op het vergelijkend onderzoek naar de primaire, secundaire en tertiaire arbeidsvoorwaarden wordt een benchmark onderzoek uitgevoerd waarin de arbeidsvoorwaarden uit de (semi)publieke sector worden vergeleken met de private sector.	7. Beleidsreactie bestuurlijk vastgesteld.	30 mei 2023	Aruba	Is vervolg op actie B.5.3.6 (oplevering rapportage). Omdat de rapportage later dan gepland is opgeleverd, verschuift deze datum naar eind mei.
				8. n.n.b.	n.n.b.	Aruba + Nederland	Vervolgacties worden bepaald op basis van het onderzoeksrapport en de beleidsreactie.
B.6	In het kader van een optimale personele inzet wordt de formatie, bezetting en daadwerkelijke aanwezigheid en inzetbaarheid van medewerkers van overheid en overheidsorganisaties onderzocht. Indien medewerkers onterecht loon ontvangen worden, afhankelijk van de situatie, maatregelen getroffen (o.a. stopzetten salaris, ontslagtraject).	B.6.2	Juridisch kader onderzoeken.	9. Uitvoering fase 1 PvA niet-integer gedrag afgerond.	30 juni 2023	Aruba	De deadline verschuift naar Q2 vanwege het niet van te voren verwachte benodigde capaciteitsbeslag tbv de invoering van prestatie management. Deze activiteit is mede afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming inzake advies DRH (Departamento di Recurso Humano) over hoe om te gaan met het opschorten van rechtsgevolgen van het prestatie management systeem.
				10. Uitvoering Fase 2 PvA niet-integer gedrag afgerond.	15 januari 2024	Aruba	Is activiteit op basis van eind 2022 vastgestelde PvA. Fase 2: hanteren van het nieuw beleid, training etc. Deze activiteit is mede afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming inzake advies DRH (Departamento di Recurso Humano) over hoe om te gaan met het opschorten van rechtsgevolgen van het prestatie management systeem, en verschuift daarmee naar 2024.
				11. Uitvoering fase 1 PvA proefplaatsing afgerond.	30 juni 2023	Aruba	De deadline verschuift naar Q2 vanwege het niet van te voren verwachte benodigde capaciteitsbeslag t.b.v. de invoering van prestatie management.
				12. Uitvoering fase 2 PvA proefplaatsing afgerond.	15 januari 2024	Aruba	Is activiteit op basis van eind 2022 vastgestelde PvA. Fase 2: hanteren van het nieuw beleid, training etc. Deze activiteit is mede afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming inzake advies DRH (Departamento di Recurso Humano) over hoe om te gaan met het opschorten van rechtsgevolgen van het prestatie management systeem, en verschuift daarmee naar 2024.
				13. PvA aanpak moeilijk te re-integreren non-actieven Fase 1 afgerond	31 maart 2023	Aruba	Fase 1 betreft: vaststellen KPI's, opstellen en vaststellen procedures, communiceren naar diensten/ personeel en brieven naar non-actieven, balie personeel DRH/ overig personeel DRH, deze activiteit wordt waarschijnlijk afgerond voor de ingangsdatum van deze uitvoeringsagenda.
				14. PvA aanpak moeilijk te re-integreren non-actieven Fase 2 afgerond.	15 januari 2024	Aruba	Fase 2 betreft: doorlopen re-integratietraject voor interne plaatsing (binnen overheid), doorlopen re-integratietraject voor externe plaatsing (buiten overheid) indien intern niet lukt. Deze activiteit is mede afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming inzake advies DRH (Departamento di Recurso Humano) over hoe om te gaan met het opschorten van rechtsgevolgen van het prestatie management systeem., en verschuift daarmee naar 2024
B.7	Er wordt een aanpak ontwikkeld gericht op het terugdringen en beheersen van de kosten voor externe inhuur.	B.7.1	Inventarisatie omvang externe inhuur.	3. n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting		
B.8	Op basis van een doorlichting van de HR-functie (beleid, HR-advies, administratie en instrumentarium) worden verbetervoorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.8.1	Onderzoek naar de HR-functie.	8. Concept HR-strategie ambtelijk vastgesteld	30 juni 2023	Aruba	Dit is één van de aanbevelingen uit het rapport van de doorlichting van de HR functie (B.8.1.5). De deadline verschuift naar Q2 vanwege het niet van te voren verwachte benodigde capaciteitsbeslag t.b.v. de invoering van prestatie management. Deze activiteit is mede afhankelijk van het bestuurlijk besluit inzake het advies van DRH over het betrekken van stakeholders.		
				9. Concept beleid werving en selectie instroom ambtelijk vastgesteld.	30 juni 2023	Aruba	Dit is één van de aanbevelingen uit het rapport van de doorlichting van de HR functie (B.8.1.5). De deadline verschuift naar Q2 vanwege het niet van te voren verwachte benodigde capaciteitsbeslag t.b.v. de invoering van prestatie management. Deze activiteit is mede afhankelijk van het bestuurlijk besluit inzake het advies van DRH over de het betrekken van stakeholders.		
B.9	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt strategisch personeelsbeleid ontwikkeld. Hieronder wordt in ieder geval verstaan: - een strategische personeelsplanning i.r.t. de uitkomsten van de doorlichting onder B.4; - invoer van een prestatie-management systeem binnen het ambtelijk apparaat; - het beperken van de politieke invloed op personeelsaangelegenheden.	B.9.1	Analyse hoe strategisch personeelsbeleid te moderniseren.	10. Implementatietraject digitaal platform training en opleiding gestart	30 juni 2023	Aruba	Land heeft een traject doorlopen van inventarisatie en assesment van leveranciers; er is een contract getekend met Studytube voor de komende twee jaren.		
				B.9.2	P-cyclus met prestatie management invoeren.	2. Inwerkingtreding P-cyclus met rechtsgevolgen	1 januari 2024	Aruba	Op 1 januari 2023 is prestatie management in werking getreden. Besloten is dat hier pas vanaf 2024 ook rechtsgevolgen aan verbonden zijn.
						3. Formuleren KPI's	30 juni 2023	Aruba	De deadline verschuift naar Q2 vanwege het niet van te voren verwachte capaciteitsbeslag t.b.v. de invoering van prestatie management.
						4. Monitoring op basis KPI 's, eerste rapportage gereed	29 september 2023	Aruba	Dit betreft een eerste rapportage, waarbij nog niet alle KPI's gemeten zullen worden, dit gezien de verschuiving van de deadline van B.9.2.2. Volledige meting zal pas na 1 jan 2024 mogelijk zijn. Bij de vaststelling van B.9.2.3 zal deze fasering worden opgenomen en rekening worden gehouden met de bestuurlijke besluitvorming inzake B.9.2.2.
B.10	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen de behoefte en kosten met betrekking tot huisvesting inzichtelijk worden gemaakt en mogelijkheden tot kostenverlaging en verbeteringen worden onderzocht en, indien aanwezig, worden doorgevoerd. Beoogd is een kostenreductie van 20% in 5 jaar (begroting 2020 als ijkpunt) die verwerkt is in de begroting voor 2025.	B.10.0	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.						
B.11	In het kader van een efficiënte overheid zullen de mogelijkheden voor een digitale overheidsomgeving en digitale dienstverlening worden onderzocht. Op basis van een onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	B.11.2	Digitalisering dienstverlening overheid.	4. Aanstellen procesadviseur en IT-adviseur	Q2 2023	Aruba+ Nederland	T.b.v. de implementatie E-Gov visie/Roadmap verkennen TWO AUA en TWO NL hoe er vanuit het Landspakket ondersteunt kan worden bij het maken en uitvoeren van het actieplan. Daarbij wordt gedacht aan een Procesadviseur en een IT-adviseur. Met ICTU wordt verkend of zij in het vormgeven van het actieplan en het bieden van de beoogde ondersteuning van betekenis kunnen zijn.		

Thema C: Belastingen

- Doel**
- het herinrichten van een robuust belastingstelsel met een brede grondslag, dat bijdraagt aan een eerlijke(re) verdeling van het inkomen, stimulering van de economie en uitvoerbaarheid en controleerbaarheid door de Belastingdienst;
  - het realiseren van adequaat ingerichte belastingdiensten.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
C.1	Om inkomsten te verhogen en het stelsel robuuster en eenvoudiger te maken zal een integrale doorlichting worden uitgevoerd van het fiscale stelsel inclusief de inkomstenbelasting. De volgende voorstellen zullen worden meegewogen: - Verbreding van de belastingbasis, verschuiving van directe naar indirecte belastingen en invoering VAT/BTW van 12,5 procent, conform voorstellen van de Fiscal Affairs Department (FAD) van het IMF of ABB conform fiscaal stelsel Caribisch Nederland. - Maatregelen gericht op substantiële vermindering van belastinguitgaven en bijdragen/overdrachten aan derden. - Beperken bestuurlijke inmenging/discretionaire bevoegdheden van zowel ambtenaren als bestuurders (m.b.t. aftrekposten, 'tax holidays'). Op basis van de doorlichting en adviezen zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Rekening zal gehouden worden met internationale regels van o.a. de OECD.	C.1.2	Implementatie nieuw fiscaal stelsel.	4. Bespreken mogelijke next steps C1-C4	30 april 2023	Aruba + Nederland	Doel is om afspraken te maken over het vervolg van de doorontwikkeling van het belastingstelsel (C.1) en belastingdienst (C.4).
C.2	De Belastingdienst zal benodigde gegevens van de bancaire sector gaan ontvangen, voor zover dat nog niet gebeurt.	C.2.1	Plan van aanpak om banken, notarissen, sociale verzekeringsbank en pensioenfondsen aan te sluiten.	6. Evaluatie actionplan en re-assessment door OECD uitgevoerd.	15 mei 2023	Aruba	
C.4	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek wordt bepaald of en hoe de Belastingdienst kan worden geoptimaliseerd en gemoderniseerd, dusdanig dat belastinginning effectief en efficiënt kan plaatsvinden. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	C.4.1	Optimalisering en modernisering Belastingdienst.	6. Kwartaalrapportage.	20 april, 20 juli, 20 oktober 2023, 20 januari 2024	Aruba	Deze rapportages vormen input voor het bespreken van de voortgang. Data zijn iets aangepast, zodat telkens over het voorgaande kwartaal kan worden gerapporteerd.
				8. Voorbereiding inhaalacties achterstanden afgerond conform Plan van Aanpak	30 juni 2023	Aruba	Betreft onder meer aanstellen programma manager, inventariseren en bepalen aanpak nog te registreren bezwaarschriften, inventariseren en bepalen aanpak af te handelen bezwaarschriften, werving en selectie.
C.5	Er wordt een Belastingregeling voor Nederland en Aruba overeengekomen, in lijn met minimum Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) voorwaarden waarbij o.a. wordt gekeken naar het voorkomen mogelijke winstverschuivingen.	C.5.1	Invoering Belastingregeling.	2. Behandeling Rijksministerraad.	n.n.b.	Aruba + Nederland	Naar aanleiding van advies van de Arubaanse Raad van Advies over de concept wetteksten zal gesproken worden over de mogelijke budgettaire gevolgen. Afhankelijk van de uitkomsten daarvan wordt het vervolgtraject bepaald.
				3. Invoering Belastingregeling (BRNA).	n.n.b.		Zie C.5.1.2

Thema D: Financiële sector

- Doel**
- het realiseren van een stabiele financiële sector die zijn rol ter ondersteuning van de reële economie op een goede manier kan vervullen;
  - het realiseren van een passende wijze van regulering van de financiële sector, waarbij adequaat toezicht wordt gehouden op de naleving;
  - het realiseren van een toezichthouder die tijdig en daadkrachtig optreedt bij problemen bij financiële ondernemingen.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting		
D.3	Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar de maatschappelijke kosten van de eigen munt versus dollarisatie door een externe onafhankelijke partij. Besluit over wenselijke monetaire structuur. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek zullen de maatregelen worden bepaald en geïmplementeerd.	D.3.1				Komt voorlopig niet aan de orde.	
D.4	Er vindt modernisering plaats van bekende tekortkomingen in wet- en regelgeving, in ieder geval invoering Depositogarantiestelsel (DGS en modernisering resolutieraamwerk). Overzicht van welke wetgeving zou moeten worden aangepast, vervolgens aanpassing, besluitvorming en implementatie van de wetgeving.	D.4.1	Aanpassing DGS en wetgeving rondom bestrijding witwassen en terrorismebestrijding.	5. Vaststelling landsbesluit DGS	1 januari 2024	Aruba	Nader onderzoek dat op advies van DNB is uitgevoerd, heeft duidelijkheid gebracht over de benodigde aanpassingen van het landsbesluit en andere wetgeving (Ltk en/of Faillissementsverordening).
				6. Inwerkingtreding landsbesluit DGS	1 januari 2025	Aruba	Verwachting is dat, na de vaststelling van het landsbesluit DGS (D.4.1.5), nog ongeveer een jaar gemoeid zal zijn met de organisatie/implementatie van het DGS. Onder andere gaat het om bemensing, procedures, communicatie en oprichting van de stichting.
		D.4.2	Aanpassing overige wetgeving conform wetgevingskalender.	4. Ministeriële regeling Consumentenkrediet afgekondigd	31 maart 2023	Aruba	Centrale Bank Aruba heeft inmiddels een concept Ministeriële regeling opgesteld ter uitvoering van artikelen 5 leden 2 en 3 en 9 lid 4. Er dient nog een ontwerp opgesteld te worden ter uitvoering van art. 6 lid 3 en 7 lid 4. Vervolg is de organisatie/implementatie rondom de Ministeriële Regeling Consumentenkrediet.
				5. Ministeriële regeling Consumentenkrediet in werking.	1 januari 2025	Aruba	De ministeriële regeling is afgekondigd (D.4.2.4). Nu dienen nog diverse landsbesluiten te worden voorbereid en richtlijnen worden opgesteld. Daarnaast zal de organisatie/implementatie ter hand moeten worden genomen, waaronder het organiseren van de benodigde menskracht.
				6. Bepalen van de vervolgstappen.	n.n.b	Aruba	

Thema E: Economische hervormingen

- Doel**
- het realiseren van een weerbare, dynamische en veerkrachtige economie;
  - het realiseren van een robuust en betaalbaar sociaal zekerheidsstelsel, dat de prikkels op de juiste plek legt.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
E.1	Er zal een integrale analyse van het huidige arbeidsmarktbeleid, wet- en regelgeving worden uitgevoerd op basis waarvan het arbeidsmarktbeleid wordt geactualiseerd en gemoderniseerd. Maatregelen als arbeidstijdverkorting, deeltijdwerken, contracten voor bepaalde tijd, versoepelen ontslagrecht, wegnemen belemmeringen voor aannemen buitenlandse arbeidskrachten, illegale tewerkstelling en bestrijding van de jeugdwerkloosheid zullen in de analyse worden betrokken. Op basis van de analyse worden voorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.1.1	Analyse van arbeidsmarktbeleid en wet- en regelgeving.	7. Bestuurlijk principebesluit m.b.t. arbeidsmarktbeleid en sociaal stelsel genomen.	15 april 2023	Aruba	Het advies van de sociale partners (E.1.1.6) en conceptvoorstellen op het gebied van verschillende hervormingen (E.1.1.8, versterken handhaving, E.1.1.9, professionaliseren jobcenter, en E.4.2.1, moderniseren bijstand), vormen input voor een bestuurlijk principebesluit over hervormingen op het terrein van arbeidsmarktbeleid en het socialezekerheidsstelsel van Aruba. De datum van het bestuurlijk principebesluit is aangepast om meer ruimte in te bouwen in het proces voor de verwerking van de input.
				8. Conceptvoorstel Implementatie versterking Handhaving	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Betreft een conceptvoorstel over hoe Aruba de hervormingsvoorstellen gaat vormgeven die los staan van het dialoog met de sociale partners. Dit conceptvoorstel vormt input voor het Bestuurlijk principebesluit, zie E.1.1.7
				9. Conceptvoorstel Implementatie Professionalisering Job Center	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Dit betreft een conceptvoorstel over hoe Aruba de hervormingsvoorstellen op het terrein van het professionaliseren van het Job Center wil vormgeven. Dit concept voorstel vormt input voor het Bestuurlijk principebesluit, zie E.1.1.7.
				10. Uitwerking implementatie PvA hervormingsvoorstellen principebesluit	30 juni 2023		Gezien de verwachte omvang en impact van het pakket aan hervormingen voor de arbeidsmarkt en sociale zekerheid, zal het principebesluit nader uitgewerkt moeten worden in een plan van aanpak voor implementatie. In dit plan van aanpak zal onder meer worden ingegaan op de fasering van maatregelen, de verwachte kosten en baten (voorzover dat reeds in kaart gebracht kan worden) en de onderlinge afhankelijkheden tussen maatregelen. Ook zal hierin aandacht uitgaan naar de (bestuurlijke) aansturing van de hervormingsagenda en de betrokkenheid van de sociale partners.
				11. Implementatie PvA hervormingsvoorstellen principebesluit bestuurlijk vastgesteld.	n.n.b		Het implementatie plan van aanpak (E.1.1.10) zal een kader bieden voor de vervolgstappen.
E.2	De informele economie en illegale arbeid wordt tegengegaan. Op basis van onderzoek naar de omvang van de informele economie zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.2.1					Vervolgstappen worden bepaald mede n.a.v. uitkomsten E3.
E.3	Illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten wordt tegengegaan. Er zal onderzoek worden gedaan naar illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten. Op basis van de resultaten en aanbevelingen worden voorstellen ontwikkeld en geïmplementeerd.	E.3.1	Onderzoek naar illegale tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten.	10. Voortgangsrapportage 'voortgang langetermijnacties' ingeleverd.	15 juni 2023	Aruba	Parallel aan de uitvoering van Quickwins (E.3.1.8) wordt gestart met de uitvoering van langeretermijnmaatregelen. Over de voortgang hierover wordt medio juni gerapporteerd. Vanwege de onderlinge samenhang tussen maatregelen, biedt dit de mogelijkheid om waar nodig bij te sturen of te herprioriteren tussen maatregelen.
				8. Implementatie van de quickwins uit meerjaren PvA uitgevoerd.	15 juni 2023		Alhoewel voortgang wordt geboekt op de quickwins is een aantal quickwins niet gestart in afwachting van de invoering van het nieuwe toelatingshandboek 2023. Per 15 juni zullen alle quickwins gerealiseerd moeten zijn, het is denkbaar dat een enkele vertraging oploopt.

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
E.4	Bewerkstelligd wordt dat het stelsel van sociale zekerheid een activeringsfunctie zal hebben, met de juiste prikkels, waarbij tevens zorggedragen wordt voor adequaat sociaal vangnet. Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Bezien in samenhang met de maatregelen omtrent de hervorming van de arbeidsmarkt.	E.4.2	Onderzoek naar stelsel van sociale zekerheid.	1. Conceptvoorstel Implementatie Bijstand opgesteld.	30 maart 2023	Aruba + Nederland	Dit betreft een conceptvoorstel over hoe Aruba de hervormingsvoorstellen op het terrein van de modernisering van de bijstand wil vormgeven. Dit conceptvoorstel vormt input voor het Bestuurlijk principebesluit, zie E.1.1.7.
				2. Concept ToC en Roadmap ambtelijk vastgesteld	n.n.b	Aruba + Nederland	De komende maanden zal de concept Theory of Change nader worden uitgewerkt in de vorm van een Roadmap. Dit traject wordt in samenhang gezien met maatregelen en initiatieven die de komende periode ingezet zullen worden naar aanleiding van het principebesluit (E.1.1.7).
				3. ToC en Roadmap bestuurlijk vastgesteld	n.n.b	Aruba	De bestuurlijke vaststelling van ToC en Roadmap zal, vanwege de onderlinge samenhang, parallel met de bestuurlijke vaststelling van een programmaplan voor hervormingsvoorstellen worden gedaan. Op dit moment is nog niet duidelijk op welke termijn dat mogelijk zal zijn. Zowel het op te stellen implementatie plan van aanpak als de ambtelijke uitwerking van de ToC en Roadmap zullen hier richting aan geven.
E.5	Aruba verhoogt de pensioengerechtigde leeftijd naar 66 (in 2025), tenzij uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat een verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd naar 66 jaar in 2025 niet realistisch is en er alternatieve voorstellen zijn met hetzelfde budgettaire effect. Een onafhankelijk economisch instituut (aangewezen door het COHO in overleg met het land) brengt in kaart wat de structurele budgettaire effecten zijn voor de betaalbaarheid van de pensioenen en sociale zekerheid als de pensioengerechtigde leeftijd wordt verhoogd naar 66 jaar in 2025 en verder verhoogd zou worden door koppeling aan de levensverwachting en rekent de alternatieve voorstellen door. De uitkomsten worden voorgelegd aan Aruba en Nederland waarna in overleg bekeken wordt hoe er invulling wordt gegeven aan de onderzoeksresultaten.	E.5.0	Dit wordt doorgeschoven naar een volgende uitvoeringsagenda.				

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
E.6	<p>Ondernemerschap en het investeringsklimaat zullen worden bevorderd. Daarbij is o.a. van belang dat het vergunningstelsel wordt geoptimaliseerd, de costs of doing business worden verlaagd, en bureaucratie (red tape) wordt weggenomen.</p> <p>Op basis van een integrale doorlichting van (o.a.) wet- en regelgeving zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd.</p>	E.6.2	Zie maatregel	3. Vereenvoudiging openen bankrekening gerealiseerd.	n.n.b.	n.n.b.	CBA en ABA pakken deze actie op in overleg. De realisatie ligt buiten de directe invloedssfeer van de Arubaanse overheid. Daarom wordt hier nog geen datum opgenomen. Per kwartaal wordt gerapporteerd over de voortgang. De concept wet en de memorie van toelichting is in Q1 2023 door de CBA aangeboden aan de Minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling.
				5. Voortgangsrapportage AFTA (Aruba Fair Trade Authority)	15 mei 2023, 15 september 2023	Aruba	Er wordt gewerkt aan de oprichting van de AFTA. Onder meer zal er aandacht zijn voor de administratieve organisatie en interne controle voor de processen en HRM aspecten.
				6. AFTA operationeel	1 september 2023	Aruba	
				7. PvA versnellen en verbeteren vergunningsbesluiten bestuurlijk vastgesteld.	15 mei 2023	Aruba	Het PvA wordt later bestuurlijk vastgesteld dan gepland omdat er nog overeenstemming moet worden bereikt tussen Aruba en TWO over het plan van aanpak, dat naar aanleiding van feedback nu door Aruba wordt aangevuld. Dit zal naar verwachting 30 april gereed zijn.
				8. n.n.b .	n.n.b	n.n.b	Betreft acties zoals opgenomen in het PvA versnellen en verbeteren vergunningsbesluiten dat op 15 maart 2023 wordt opgeleverd, zie E.6.2.7
				9. Concept ToC en Roadmap ambtelijk vastgesteld.	15 mei 2023	Aruba + Nederland	Dit betreft het opstellen van een concept Theory of Change ten behoeve van een lange termijn strategie voor E.6.
E.7	Ontwikkelen en implementeren grondbeleid en ruimtelijk ordeningsbeleid.	E.7.3	Bestuurlijke heroverweging inning en afhandeling juridische zaken.	4. Inregeling nieuwe wijze van inning.		Aruba	Is opgenomen in Roadmap thema A.
				5. Inregelen nieuwe wijze afhandeling juridische zaken.	n.n.b.	Aruba	Over afhandeling juridische zaken zal definitief worden besloten als meer duidelijk is over de inrichting van het inningsproces, zie E.7.3.1

Thema F: Zorg

- Doel**
- het beheersen en beheersbaar houden van COVID-19;
  - het borgen van de continuïteit van de acute zorg;
  - het efficiënt inrichten van de zorg en het realiseren van een robuust en betaalbaar zorgstelsel.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
F.1 Om COVID-19 te kunnen beheersen en beheersbaar te houden worden de adviezen van het OMT Cariben (24 april 2020 en 3 juni 2020) doorgevoerd, waaronder in ieder geval de volgende maatregelen: - op peil houden beschikbare IC-capaciteit; - versterken diensten publieke gezondheid (o.a. i.v.m. bron- en contactonderzoek) - op voorraad houden van voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM); - vergoten en op peil houden testcapaciteit; - invoeren syndroom surveillance; - garanderen voldoende air-ambulance capaciteit; - Aankoop COVID vaccin en doorvoeren vaccinatieprogramma (vanaf beschikbaar zijn vaccin).	F.1.1 Doorlopend.				
F.2 In het kader van doelmatigheid worden overbodige dubbelingen in het zorgaanbod van de verschillende ziekenhuizen en ander inefficiënties in kaart gebracht en teruggedrongen, middels opstellen en uitvoeren plan samenwerking regionale ziekenhuizen Caribisch gebied Koninkrijk en maken bestuurlijke afspraken, waaronder in ieder geval wordt verstaan: – reduceren van het aantal medische uitzendingen naar derde landen door uitbreiding van zorgaanbod binnen het Caribisch gebied van het Koninkrijk (top-specialistische zorg); – gezamenlijke inkoop medicatie, middelen, materialen en apparatuur; – regionaal opleiden en capaciteitsplanning van zorgpersoneel (kosten opleiding reduceren door minder opleiden in het buitenland); – rationalisering laboratoriumzorg en reductie aantal laboratoria; – medische specialisten die verzekerde zorg leveren in loondienst van ziekenhuizen (sterfhuisconstructie); – versterken samenwerking eerstelijnszorg en tweedelijnszorg; – herijken bekostigingswijze en tarieven tweedelijnszorg samen met zorgverzekeraars en Nederlandse zorgautoriteit.	F.2.2 Voorstel om in gezamenlijkheid (Dutch Caribbean Hospital Alliance (DCHA) + de Samenwerkende Zorgverzekeraars CAS-BES (SZV) een programma van eisen op te stellen waarop een (op kwaliteit en kosten gebaseerde) inventarisatie van tarieven van de bij DCHA aangesloten ziekenhuizen en zorginstellingen op andere bestemmingen (Colombia, Dominicaanse Republiek, Nederland) gestoeld zal worden.	2. Start procedure aanbesteding comparatief onderzoek tarieven ziekenhuizen aangesloten bij DCHA bij interinsulaire medische uitzendingen	31 maart 2023	DCHA/SZV/ TWO	De SZV en DCHA gaan een comparatief onderzoek laten uitvoeren om inzicht te verkrijgen in de gehanteerde tarieven door de bij DCHA i.o. aangesloten ziekenhuizen voor verleende diagnostiek en 2de en 3de – lijn zorg bij medische uitzendingen vanuit en tussen de CAS-BES.
		3. Inzicht in zorgaanbod bij DCHA aangesloten ziekenhuizen en ziekenhuizen in de regio en de (comparatieve) kosten hiervan	Q4 2023	DCHA/SZV/ TWO	De SZV en DCHA gaan een comparatief onderzoek laten uitvoeren om inzicht te verkrijgen in de gehanteerde tarieven door de bij DCHA i.o. aangesloten ziekenhuizen voor verleende diagnostiek en 2de en 3de – lijn zorg bij medische uitzendingen vanuit en tussen de CAS-BES. In Q3 2023 worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd.
		4. Opstellen plan van aanpak in vervolg op de onderzoeksresultaten.	Q4 2023	DCHA/SZV/ TWO	Op basis van de uitkomsten van het onderzoek (zie F.2.2.3) wordt een plan van aanpak opgesteld met als doel 1) de harmonisatie van de zorgvraag vanuit de zorgverzekeraars en het zorgaanbod vanuit de ziekenhuizen en 2) de harmonisatie van de tarieven van het zorgaanbod van de ziekenhuizen bij medische uitzendingen vanuit en tussen de CAS-BES (ei)landen.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting		
F.3	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek naar de doelmatigheid (inclusief bekostiging) en effectiviteit van de zorg en de uitkomsten van maatregel F.2 zullen voorstellen worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Gedacht kan worden aan herijken verzekeringspakket en invoeren van eigen betalingen.	F.3.2	Versterken eerstelijnszorg.	2. Evaluatie en verbetervoorstellen advies n.a.v. advies huisartsen organisatie op Aruba opgeleverd, tevens start implementatie van geselecteerde verbetervoorstellen	30 juni 2023	Aruba	Het advies van PCC omtrent huisartsenorganisatie op Aruba wordt doorgerekend, althans door een deskundige bekeken. Naar aanleiding van deze doorrekening en de appreciatie van AZV wordt beslist over het vervolg (wijze van implementeren, verbetervoorstellen). Afhankelijk daarvan wordt de implementatie gestart. Gedacht wordt aan het verder uitbouwen van de HOED en het uitvoeren van een marketingplan voor eerste lijn. Actie komt in de plaats van F.3.2.1.
				3. Evaluatie en verbetervoorstellen advies n.a.v. praktijkkosten onderzoek (Improve) opgeleverd, tevens start implementatie geselecteerde verbetervoorstellen	30 juni 2023	Aruba	Het Praktijkkosten onderzoek wordt doorgerekend, althans door een deskundige bekeken. Naar aanleiding van deze opinie en de appreciatie van AZV wordt beslist over het vervolg en eventuele aanpassing van de beloningsstructuur van huisartsen en het onderhandelingstraject v.w.b. de contractuele voorwaarden.
				4. Protocol tussen HAVA en ASHA gesloten	30 juni 2023	Aruba	Het betreft hier de bevordering van communicatie en kennisuitwisseling tussen de eerste en tweede lijnszorg. Beoogd wordt het verminderen van doorverwijzing en het mogelijk maken van eerdere terugverwijzing.
				5. Dokters assistenten opleiding gestart	30 juni 2023	Aruba	Het betreft hier een versterking van de thans zeer overbelaste huisartsen praktijken door het aanvullen van het tekort aan Doktersassistenten die noodzakelijk zijn voor de ondersteuning van de huisarts in de praktijk.
				6. PvA Versterking Huisartsenopleiding financiering inclusief financieringsverzoek	PM	Aruba + Nederland	Aruba zal in Q1 een PvA indienen voor de opleiding van 18 extra huisartsen, randvoorwaardelijk voor de versterking van de eerste lijn. Vervolgstappen volgen uit dit PvA.
	F.3.3	Preventie.	1. Evaluatie preventietrajecten	29 september 2023	Aruba	Eind 2022 is een aantal preventietrajecten gestart, die na afronding zullen worden geëvalueerd.	
	F.3.4	Aanpassen verzekeringspakket.	1. Startnotitie Aanpassing Landsverordening Algemene Ziektekosten Verzekering bestuurlijk vastgesteld.	30 juni 2023	Aruba	Uit diverse onderzoeken zijn voorstellen gekomen over of en op welke wijze een herijking van het verzekeringspakket haalbaar is en hoe en op welke wijze de wetgeving van de AZV dient te worden aangepast om dit te realiseren. Op grond van een evaluatie van de verschillende ingezette instrumenten, die in april 2023 plaatsvindt, zal worden getoetst of en zo ja welke wijzigingen noodzakelijk zijn. In verband met draagvlak zullen de betrokken stakeholders extra aandacht krijgen, zoals ook met de versobering positieve lijst is gedaan.	
			2. Evaluatie Wet Versobering Positieve Lijst Geneesmiddelen afgerond.	30 juni 2023	Aruba	De Wet Versobering Positieve Lijst Geneesmiddelen, die op 1 oktober 2022 is ingegaan, zal worden geëvalueerd. Bezien zal worden of de lijst bijstelling behoeft.	
	F.3.5	Kostenbesparing laboratoria.	2. Rationalisering van de tarieven van laboratoriumtesten ingegaan.	1 juni 2023	Aruba	De rationalisering van de tarieven is inmiddels met de laboratoria gecommuniceerd en zal per 1 juni 2023 ingaan. Doel is het afremmen van onnodige laboratorium aanvragen en kostenbesparing.	
	F.3.6	Gegevens en kennis uitwisselen tussen zorgaanbieders.	1. Realisatieplan / roadmap zorging HOH huisartsen aangeboden voor ambtelijk vaststelling.	29 maart 2023	Aruba	Dit betreft data uitwisseling tussen zorgaanbieders, wat onder meer leidt tot efficiëntere zorg op Aruba, met behoud van de kwaliteit van en toegang tot de zorg.	

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
F.3	(vervolg)	F.3.7	Kostenbesparing Farmaceutische zorg.	1. Onderzoek Cost Drivers afgerond.	29 maart 2023		Dit traject is in feite een structurele activiteit die leidt tot een zo doelmatig mogelijk geneesmiddelenvoorziening. Zorginstituut Nederland publiceert één keer per jaar een overzicht van medicaties waarvan de patenten zijn/gaan verlopen. Op basis van die lijst wordt gekeken naar de medicatie in het HOH-assortiment waarvan de patenten zijn verlopen om te bezien of het voordelig kan zijn over te stappen naar een goedkopere vervanging door middel van onderhandeling met de leveranciers.
				2. Concept Landsbesluit Verpakte Geneesmiddelen gereed.	29 maart 2023	Aruba	Met het doel van kostenbesparing met behoud van kwaliteit van en toegang tot de zorg wordt een landsbesluit voorbereid. Streven is dat dit landsbesluit in Q2 in werking treedt.
				3. Landsbesluit Verpakte Geneesmiddelen in werking.	Q3 2023	Aruba	Is vervolg op F.3.7.2. De datum is onder voorbehoud van tijdige behandeling door RvA, Ministerraad en Gouverneur.
		F.3.8	Doelmatige inzet medische specialisten.	1. Evaluatie functiehuis.	29 maart 2023	Aruba	Er wordt een rapport gepresenteerd met productieprofiel en benodigde medisch specialistische formatie. Ook wordt een meerjarenplanning geschetst om toe te werken naar een doelmatige inzet.
		F.3.9	Verbeteren Infrastructuur, inrichting en organisatie ziekenhuisczorg.	1. Opstellen samenwerkingsplan ziekenhuizen HOH en Imsan	31 december 2023	Aruba	Is vervolg op de in Q4 2022 voltooide activiteit (vastgesteld samenwerkingsdocument HOH en Imsan, met als doel verhogen efficiency door samenwerking)
				2. Bepalen efficiency traject in het kader van samenwerking ziekenhuizen	30 juni 2023	Aruba	Op basis van het Memorandum van Overeenstemming dat vorige jaar is gesloten tussen HOH en Imsan, wordt gewerkt aan het identificeren van onderwerpen die bijdragen aan efficiency, kwaliteit en toegankelijkheid.
				3. Interne fusie HOH	nmb	Aruba	Dit beoogd de fusie van het HOH, de FSLMA en de bloedbank. Deze fusie is bevorderlijk voor de efficiëntie van deze organisaties. De fusie is reeds aangekondigd en gedeponneerd en verloopt conform planning.
				4. Onderzoek energiekosten HOH	nmb	Aruba	Om de kostenontwikkeling van de HOH groep houdbaar te houden is het zaak om specifiek aandacht te geven aan de energiekosten als separaat project. Gezien het financieel belang en de grootschaligheid van dit project en de waarschijnlijk noodzakelijke externe bijstandsbehoefte wordt dit als onderwerp in de roadmap opgenomen.
		F.3.10	Oprichting Kwaliteitsinstituut Zorg.	1. Wet- en regelgeving bestuurlijk vastgesteld	29 september 2023	Aruba	Doel van het kwaliteitsinstituut is het bevorderen van de kwaliteit van de zorg. Daarvoor is een wettelijke basis nodig. De wetgeving is inmiddels in concept opgesteld. Volgende stap is behandeling door RvA, waarna het bestuurlijk traject volgt. Daarom verschuift de datum naar Q3.
		F.3.11	Borgen betaalbaarheid zorg	1. Doorrekening kostenontwikkeling zorg op middellange en lange termijn, incl. effecten uitvoering roadmap	15 juli 2023	Aruba + Nederland	Doel is, inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de zorgkosten op middellange en lange termijn - en het dempend effect daarop van de roadmap.

Thema G: Onderwijs

- Doel**
- het realiseren van een basiskwaliteit van onderwijs;
  - realiseren van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
  - het realiseren van goede doorstroom tussen stelsels van onderwijs (al dan niet in Europees Nederland).

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting	
<p>G.1 Een expertgroep uit de vier landen / groep onderwijsexperts uit de vier landen voert een doorlichting uit van het gehele onderwijsbestel, met inbegrip van alle publieke en particuliere betrokken partijen, inclusief de overheid. Hierbij komen in ieder geval aan de orde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - onderwijskwaliteit, lesmethoden en -middelen; - aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt; - doorstroom tussen ko, po, vo en mbo/ho/wo (al dan niet in Europees Nederland); - doelmatigheid en doeltreffendheid van de onderwijsbekostiging, mitigeren van inefficiënties in het systeem; - versterken van de kwaliteitsverbetering door effectief toezicht door onder andere de inspecties; samenwerking onderwijs- en ontwikkelingsvoorzieningen in de regio (en eventueel Europees Nederland). <p>Hierbij worden in elk geval de onderwijsinspecties van de vier landen betrokken.</p> <p>Op basis van de uitkomsten van de doorlichting worden maatregelen ontwikkeld en geïmplementeerd.</p>	G.1.2	Duurzaam registratiesysteem kerngetallen.	1. PvA duurzaam registratiesysteem voor kerngetallen bestuurlijk vastgesteld.	30 april 2023	Aruba + Nederland	Betreft één van de concrete vervolgacties op basis van de aanbevelingen in de eindrapportage van de doorlichting in het onderwijsbestel.
			2. Implementatie PvA duurzaam registratiesysteem kerngetallen gestart	30 juni 2023		Aanpak, fasering en planning volgt uit PvA (G.1.2.1)
	G.1.3	Instellen eenduidig taalbeleid	1. Bestuurlijk besluit eenduidig taalbeleid.	31 maart 2023	Aruba	
			2. Voortgangsrapportage implementatie taalbeleid opgeleverd	15-mei-2023/15-8-2023/15-1-2024	Aruba	Dit jaar worden de eerste stappen gezet voor de implementatie van het taalbeleid. De rapportage beschrijft de voortgang daarvan. Overigens wordt de planning van de acties voor de langere termijn nader uitgewerkt in het kader van actie G.1.4.1
	G.1.4	Tijdspad overige aanbevelingen doorlichting Onderwijs	1. Uitvoeringsmatrix aanbevelingen doorlichting Onderwijsbestel bestuurlijk vastgesteld.	30 september 2023	Aruba	Mede op basis van de uitkomsten van het Vierlandenoverleg in januari 2023 wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze (aanpak en tijdspad) met stakeholders invulling wordt gegeven aan de uitvoering van diverse aanbevelingen in de Eindrapportage.

Thema H: Versterken rechtsstaat

- Doel**
- een bijdrage leveren aan de versterking van de rechtsstaat, door in ieder geval in te zetten op het versterken van het grenstoezicht, de aanpak van financieel-economische criminaliteit en het verbeteren van het detentiewezen.

Maatregel	Uitwerkingsactiviteit	Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting		
H.1	In het belang van stabiliteit van de openbare orde en veiligheid worden tot nader orde geen bezuinigingen toegepast die de operationele uitvoeringscapaciteit binnen de meest vitale sectoren van de rechtsstaat (Politie, Douane, Landsrecherche, OM, Hof, Kustwacht, gevangeniswezen en de veiligheidsdienst) beperken.	H.1.1	Doorlopend, op basis van op 29 januari 2021 aangeleverde nulmeting.				
H.2	Op basis van bestaand en/of aanvullend onderzoek zal worden bepaald of en hoe de (fysieke en online) goksector hervormd moet worden. Doelstelling is het verhogen van de inkomsten voor de overheid. Op basis van voorstellen zal besluitvorming en implementatie plaatsvinden.	H.2.1	Behandeling en implementatie Landsverordening Toezicht Kansspelen.	7. Ambtelijke vaststelling Plan van Aanpak KSA.	7 april 2023	Aruba + Nederland	Vanwege vertraging in het opleveren van de Business Case wordt het PvA later ambtelijk vastgesteld dan gepland.
				9. Bestuurlijke vaststelling Business Case	21 april 2023	Aruba	Op basis van de Business Case wordt het implementatieplan van het KSA opgesteld, inclusief stakeholdermanagement.
				10. Bestuurlijke vaststelling PvA KSA	21 april 2023	Aruba	Het PvA regelt tevens de aanstelling van de kwartiermaker KSA
				11. PvA Consumentenbescherming ambtelijk vastgesteld	n.n.b	Aruba + Nederland	Naar verwachting zal onderzoek van H.2.12 relevante informatie hiervoor bevatten. KSA zal als ZBO verder invulling geven, na oprichting hiervan.
				12. Uitzetten Onderzoek Kansspelverslaving Oplevering onderzoek kansspelverslaving	n.n.b	Aruba	Inmiddels is een verzoek om dit onderzoek te doen uitgezet aan de Sociaal Economische Raad die in 2007 reeds een relevant te achten verkenning heeft gedaan. Beleid- en regelgeving kunnen hierop worden aangepast dan wel worden opgesteld.
				13. implementatieplan KSA ambtelijk vastgesteld.	15 juni 2023	Aruba + Nederland	Met de input van de Business Case kan een concept implementatieplan worden opgesteld voor de oprichting van de KSA, inclusief stakeholdermanagement.
				14. Beleidsdocument n.a.v. ministeriële regeling bestuurlijk vastgesteld.	n.n.b	Aruba	KSA zal hier als ZBO verder invulling aan geven met inachtneming van zienswijze Kabinet. Zienswijze kabinet t.a.v. kansspelen geschiedt in tranches.
				15. Letter of Intent DAC-KSA bestuurlijk vastgesteld.	n.n.b	Aruba	Betreft een op voorhand wenselijk te achten samenwerkingsovereenkomst tussen de Departementen voor Casinowezen (DAC) en de KSA. KSA zal als ZBO verder invulling aan geven, na oprichting hiervan.
		16. Oplevering onderzoek kansspelverslaving	n.n.b				

Maatregel		Uitwerkingsactiviteit		Beoogde resultaten	Afgerond	Actor	Toelichting
H.9	Landen werken gezamenlijk toe naar een geharmoniseerd niveau van bescherming persoonsgegevens binnen het Koninkrijk middels een Rijkswet. Een plan van aanpak zal worden ontwikkeld en geïmplementeerd.	H.9.1	Op basis van vastgesteld plan van aanpak projectfase uitvoeren.	5. Hoofdstuk 2 concept wetsontwerp	1 juli 2023	Aruba + Nederland	Het tweede hoofdstuk van de consensusrijkswet, inclusief de bijbehorende Memorie van Toelichting, zal voor 1 juli 2023 worden opgeleverd t.b.v. de opdrachtgever. Bij die gelegenheid zal aan de opdrachtgever ook een tussentijdse uitvoeringstoets worden aangeboden die primair ziet op hoofdstuk 1 van de rijkswet.
				6. Hoofdstuk 3 concept wetsontwerp	n.n.b.		
				7. Uitvoeringstoets wetsontwerp	n.n.b.		
H.12	Beheer en toezicht t.a.v. het criminaliteitsfonds wordt op orde gebracht. Curaçao en Sint Maarten volgen de aanbevelingen uit de rapporten van de Raad voor de Rechtshandhaving op. Uiterlijk 1 april 2021 hebben de landen een onafhankelijke organisatie aangewezen die het fonds controleert op het opvolgen van de aanbevelingen en rapporteert of het fonds naar behoren werkt.	H.12.2	Wijziging van de Landsverordening Criminaliteitsbestrijdingsfonds.	4. Vaststelling aangepast Landsverordening Criminaliteitsfonds	n.n.b.	Aruba	Na bespreking van het Nader Rapport met de Gouverneur (H.12.2.3) wordt de wijziging van de Landsverordening voorgelegd ter behandeling in de Staten. Op dit moment is het nog niet duidelijk wanneer deze behandeling zal plaatsvinden.
		H.12.3	Wijziging van de Landsverordening Criminaliteitsbestrijdingsfonds.	1. Eindrapportage over PvA opgeleverd.	n.n.b.	Aruba	De eindrapportage volgt op de behandeling van het de gewijzigde Landsverordening in de Staten.
H.13	Aruba komt met behulp van Defensie voor 1 maart 2021 met een plan van aanpak om de verouderde dienstplichtverordeningen aan te passen en om de ARUMIL te professionaliseren, waarbij onder andere de doorstroombmogelijkheden van de ARUMIL naar de landelijke veiligheidspartners worden verankerd.	H.13.2	Opstellen moderne rechtspositie regeling voor Caribische beroepsmilitairen, inclusief wettelijke inkadering.	n.n.b.	n.n.b.	Aruba + Nederland	Betreft vervolgacties die moeten worden bepaald na oplevering aangepaste notitie Iv en Ib rechtspositie Arumil (H.13.2.2).

Landspakket **Aruba**

Uitvoeringsagenda 1 april – 30 juni 2023